TOŞA ECATERINA



ÎNDRUMĂTOR DE PROIECTARE DIDACTICĂ

GHID DE PRACTICĂ PEDAGOGICĂ

ARTA VIZUALĂ

Presa Universitară Clujeană

Toșa Ecaterina

ÎNDRUMĂTOR DE PROIECTARE DIDACTICĂ

GHID DE PRACTICĂ PEDAGOGICĂ

Presa Universitară Clujeană

2015

ISBN general 978-973-595-930-2

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro

CUPRINS

Prefaţă

Volumul de faţă, ca o resursă de informare, bazându-se pe experienţa didactică proprie a autorului, precum şi pe informaţii din surse bibliografice reprezentative, evidenţiază principalele aspecte care intră în sfera de preocupări a practicii pedagogice, din perspectiva educaţiei vizuale, esenţa acesteia, principalele activităţi pe care le presupune şi problematica specifică: tematica şi etape procedurale ale activităţii de practică pedagogică, curriculumul şcolar – aria curriculară arte, proiectarea didactică şi planificarea documentelor şcolare, activităţile de observare şi analiza orelor asistate, strategii didactice de evaluare a performanţelor studenţilor şi portofoliul de practică pedagogică.

Alături de descrieri, interpretări şi comentarii realizate, sunt inserate şi sugestii, exemplificări, care să sprijine analiza critică constructivă şi evaluările personale ale cititorului. La modul concret, sunt prezentate propuneri pentru planificarea documentelor premergătoare activităţilor didactice, o serie de idei pentru valorificarea conţinutului, exemplificând metodele de pregătire, de planificare a activităţilor de educaţie artistică, de practică pedagogică a studenţilor.

Analizând formarea completă a educabilului prin cultivarea limbajului plastic, prin formarea unei gândiri creative de calitate, propunem sugestii de înarmare a studentului practicant cu un volum de cunoştinţe necesare în debutul carierei de dascăl şi nu numai.

Educaţia plastică dezvoltă receptivitatea copilului faţă de cultură, de actul de cultivare a gustului estetic, realizând, în acelaşi timp, "*completarea culturii generale a elevului, cunoaşterea caracteristicilor artei şi oferind posibilitatea intrării în contact cu procesul de creaţie artistică.*"….. "*Folosind metode şi procedee adecvate, mijloace didactice incitante, veţi conduce elevii la descoperirea elementelor estetice şi la dezvoltarea capacităţii creatoare, la conturarea personalităţii fiecăruia.*"[1]

Convins fiind că ideile didactice prezentate în acest volum reprezintă nu numai o importantă contribuţie la îmbogăţirea resurselor de informare din domeniul educaţiei artelor plastice, dar şi o formulă de documentare necesară, recomandată cu multă convingere profesională colegilor, profesorilor mentori de educaţie plastică, studenţilor practicanți, viitori profesori şi celor care sunt interesaţi să cunoască metodologii şi exemple de îndrumare, dirijare a activităților educative, în vederea formării și dezvoltării abecedarului artistic al elevilor, micilor artişti, deschizându-le drumul spre toate formele de cunoaştere, de înţelegere şi de interpretare ale lumii înconjurătoare.

Autorul

---

1. *Aurel Dascălu "Educaţia plastică în ciclul primar", Editura Polirom, Iaşi, 1997, pag. 7*

1./ DEMERSURILE PROIECTĂRII ACTIVITĂŢILOR DE PRACTICĂ PEDAGOGICĂ

1.1./ Cariera didactică

În educaţia artistică contemporană a prins rădăcini marcarea renunţării la "predare", la "lecţii" (în sens clasic), favorizând apariţia "*opticii didactice eficiente 'learning, apprentissage', învăţare prin încercare-descoperire-exersare-aprofundare proprie, orientată de o personalitate empatică şi creativă şi situarea elevului, ca propriul său agent formator, în centrul procesului de învăţământ ca proces de autoformare*."[2]

Limbajul vizual, vocabularul artelor plastice despre formă, culoare, armonie compoziţională este descoperit şi asimilat, într-un ritm propriu, de către fiecare elev, dirijat de cadrul didactic (sau studentul practicant), care organizează procesul de autoformare al copilului prin activităţi practice interesante şi atractive de creaţie artistică cu obiective operaţionale bine stabilite.

Noţiunile de bază, teoriile despre elementele şi mijloacele plastice, informaţiile despre mijloacele tehnice şi despre posibilele transcodări plastice sunt descoperite şi reinventate de către elevi în timpul procesului de creaţie, lărgind uneori plăsmuirile imaginaţiei peste limite. Constantin Enăchescu spune că "*desenul este un mod de intercomunicare, ca şi limbajul oral sau scrisul şi, încă, de a exterioriza direct, deschis şi liber, stările sau tendinţele complexuale, idei afective profunde ale personalităţii, pe care, alterate, limbajul oral le evită, le sublimează sau chiar le ratează*."[3]

Cele mai importane orientări moderne ale educaţiei vizuale subliniază relaţia cadrului didactic cu elevii ca fiind o colaborare interactivă, o coordonare biunivocă, o conlucrare firească şi flexibilă. Elevul dirijat şi îndrumat de profesor, nu mai este pus în situaţia "copilului bun" care execută subordonat, academic şi conştiincios problema determinată, sub autoritatea univocă a educatorului, ci este propriul său agent formator.

---

2. *Ion N. Şuşală, Gheorghe Petre "Educaţia vizuală de bază. Sinteze pentru examenele de absolvire, definitivare şi titularizare", Editura Humanitas Educaţional, Bucureşti, 2009, pag. 11*

3. *Constantin Enăchescu "Expresia plastică a personalităţii", Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975*

Practica pedagogică este un component foarte important al programului de formare psihopedagogică în vederea certificării competenţelor pentru profesia didactică. În cadrul activităţilor de practică procesul didactic de educaţie plastică prevede învăţarea în clasă (atelier de creaţie) prin exerciţii-jocuri, comentarii, analize, proiecte, activităţi practice incitante şi creative, centrate pe elevi, asistate de studentul practicant creativ şi empatic.

Etapele procedurale ale programului de formare pentru **cariera didactică** sunt prezentate în tabelul de mai jos:

<table>
<tr><td rowspan="4">Formarea iniţială pentru cariera didactică</td><td>Formare iniţială în specialitate, licenţă (3 ani)</td><td colspan="2">Modul psihopedagogic
Nivel I (3 ani)
Practică pedagogică anul III (2 semestre)</td><td>Diplomă de absolvire a Modulului psihopedagogic Nivel I (pentru nivel gimnazial)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Formare iniţială în specialitate, master de specialitate (2 ani)</td><td colspan="2">Modul psihopedagogic
Nivel II (2 ani)
Practică pedagogică anul II (1 semestru)</td><td>Diplomă de absolvire a Modulului psihopedagogic Nivel II (pentru nivel liceal, postliceal şi universitar)</td></tr>
<tr><td>sau
Masterat didactic
(2 ani)</td><td>Stagiu practic
(1 an)</td><td>Diplomă de master didactic (pentru nivel gimnazial, liceal, postliceal şi universitar)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Examen naţional de definitivare</td><td colspan="2">Titlul de profesor cu definitivat cu drept de practică în sistemul preuniversitar</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Formarea continuă a cadrelor didactice / Dezvoltarea profesională, Evoluţia în carieră</td><td colspan="2">Gradul didactic II</td><td colspan="2">După cel puţin 4 ani de la obţinerea definitivării</td></tr>
<tr><td colspan="2">Gradul didactic I</td><td colspan="2">După cel puţin 4 ani de la obţinerea gradului didactic II</td></tr>
<tr><td colspan="2">Profesor emerit</td><td colspan="2">Performanţe deosebite în activitatea didactică şi managerială</td></tr>
</table>

După absolvirea modulului psihopedagogic Nivel I şi Nivel II sau a masterului didactic, absolventul participă la concursul naţional de titularizare pe postul de cadru didactic de specialitate, organizat de inspectoratele şcolare judeţene. Dacă absolventul a participat în ultimii 3 ani la concursul naţional unic şi a obţinut cel puţin nota 7, poate deveni titular în şcoală pe postul de specialitate, dacă postul are viabilitate şi consiliul de administraţie este de acord.

Diploma absolvenţilor învăţământului superior de lungă durată, dintr-o perioadă anterioară aplicării celor 3 cicluri de tip Bologna (licenţă, master, doctorat), este echivalentă cu diploma de studiu universitar de master în specialitate.

Cadrul didactic titular, în urma rezultatelor şi performanţelor deosebite în activitatea didactică şi managerială, este recompensat financiar prin programul naţional de stimulare a excelenţei, devenind profesorul anului la nivel judeţean sau la nivel naţional. Progresul şcolar al elevilor, meritele pentru pregătirea olimpicilor, precum şi munca profesorului cu elevii din grupuri dezavantajate, sunt recunoscute şi recompensate financiar.

1.2./ Stadiul formării competenţelor specifice profesiei

Practica pedagogicã se referã la pregãtirea studenţilor în **specializările de Educaţie plastică / educaţie vizuală** şi discipline vocaţionale, care se desfãşoarã diferenţiat în raport cu obiectivele urmărite, cu stadiul formării competenţelor specifice profesiei şi cu forma de practică curentă şi continuă.

- **Formele de organizare** a activităţii educaţionale cu ansamblul modalităţilor specifice de realizare a activităţii didactice în diferite contexte educaţionale în sala de clasă/ studio de creaţie sau în afara ei, în şcoală sau în afara şcolii, pe grupe, în conformitate cu obiectivele instructiv-educative prestabilite; Actualizarea permanentă a sistemului formelor de organizare a activităţii educaţionale din domeniul educaţiei artistico-plastice;

- **Proiectarea strategiilor** de educaţie plastică, ţinând cont de formele educaţiei şi de modalităţile specifice de realizare a acestora;

- Constituirea şi validarea în practica instruirii a sistemului complex şi a tipurilor de **colaborare** dintre studenţii practicanţi şi elevi;

- Identificarea momentelor şi etapelor procesului de învăţământ artistic şi urmărirea **obiectivelor** instructiv-educative specifice educaţiei plastice;

- **Cercetări** practic-aplicative în vederea inovării evolutive a activităţii educaţionale: predarea pe echipe de studenţi (team-teaching), instruirea pe grupe de elevi în funcţie de nivelul lor de pregătire, etc.

2./ FAZELE PRACTICII PEDAGOGICE DE EDUCAŢIE PLASTICĂ

Practica pedagogică, component foarte important al programului de formare psihopedagogică în vederea certificării competenţelor pentru profesia didactică, se realizează în unităţi pilot, unităţi de învăţământ preuniversitar, care oferă modele de exercitare a profesiunii didactice sub aspectele pedagogic, ştiinţific şi didactic. Aceste unităţi de aplicaţie se stabilesc de către Departamentul de Specialitate cu Profil Psihopedagogic împreunã cu Inspectoratul Şcolar Judeţean de specialitate.

Studenţii practicanţi sunt repartizaţi la mentori – cadre didactice cu gradul didactic I., cu experienţă recunoscută la catedra de specialitate şi cu disponibilitate pentru mentorat, angajate ca titulari în unităţile de învăţământ preuniversitar. Mentorii beneficiază de reducerea normei cu 2 ore.

Grupele şi subgrupele de studenţi pentru practica pedagogică se formează în funcţie de departamentul/secţia unde sunt înmatriculaţi studenţii. Într-o grupă de practică sunt cuprinşi maxim 10 studenţi.

Activităţile de **practică pedagogică** incumbă:

a. Participarea studenţilor practicanţi la instructajul efectuat de coordonatorul practicii pedagogice, cadru didactic universitar, cu privire la organizarea şi desfăşurarea practicii, la obligaţiile studenţilor practicanţi, la sarcinile ce le revin în asigurarea eficienţei activităţilor didactice aplicative.

b. Cunoaşterea generală a Şcolii de aplicaţie, a activităţii şi responsabilităţile profesorului mentor;

- cunoaşterea managementului instituţiilor de învăţământ, a activităţilor metodice şi de perfecţionare, a organizării şcolii, a cabinetelor de desen, a atelierelor de creaţie, a laboratoarelor, a sălilor de calculatoare, a bibliotecii, etc.;
- cunoaşterea formelor de conlucrare şi de colaborare a şcolii cu familia şi cu autorităţile locale;
- cunoaşterea documentelor de planificare şi organizare a activităţii instructiv-educative din şcoală (planificările personalizate ale mentorului);

c. Activităţi instructiv-educative de asistenţă (observaţie) cu caracter demonstrativ;

- asistare la activităţile didactice demonstrative ale mentorului, profesorului îndrumător de la disciplinele de specialitate din şcolile de aplicaţie, la lecţiile ţinute de colegi, studenţi practicanţi, desfăşurate în clase, cabinete de desen, ateliere, laboratoare, săli de calculatoare, etc.;
- analiza lecţiilor asistate cu îndrumarea mentorului şi a coordonatorului de practică pedagogică;
- observarea activităţilor metodice ale consiliilor didactice, comisiei diriginţilor, acţiunilor cultural-educative;
- observarea desfăşurării procesului instructiv-educativ şi consemnarea informaţiilor (întocmirea fişelor de asistenţă);

d. Pregătirea documentelor, planificărilor necesare pentru predare, analiza acestora în cadrul consultaţiilor (planificare calendaristică, proiectul unităţii de învăţare, proiecte didactice, planuri de lecţii, materiale didactice necesare desfăşurării lecţiilor de probă şi lecţiilor finale);

- formarea capacităţii de a opera cu informaţii de la disciplinele de specialitate şi din domeniul educaţiei plastice;
- formarea deprinderilor de a proiecta şi de a realiza efectiv cu elevii activităţi de predare-învăţare;

e. Activitate de cunoaştere a unui elev sau a unui grup de elev, o clasă, şi elaborarea fişei de caracterizare psihopedagogică a acestuia (după model);

- formarea capacităţii de a studia şi de a descifra personalitatea elevilor în vederea îmbunătăţirii actului didactic;
- cunoaştere şi caracterizare psihopedagogică a elevilor;

f. Iniţierea studenţilor în planificarea şi organizarea activităţilor educative cu elevii; Activităţi didactice efective, realizarea şi evaluarea imediată a lecţiilor;

Pregătirea şi susţinerea de către studenţi a proiectului didactic, a lecţiilor de probă şi a lecţiei finale (minim 2 lecţii de probă şi o lecţie finală) în prezenţa mentorului și/sau profesorului îndrumător al practicii pedagogice.

g. Consemnarea activităţilor la care a asistat studentul practicant, cât şi la cele pe care le organizează şi susţin pe parcursul practicii, orientându-se după fişele model prezentate în Îndrumătorul de practică pedagogică.

h. Analiza şi autoevaluarea activităţilor de practică pedagogică, concluzii, consemnări, elaborarea portofoliului didactic.

i. La sfârşitul practicii pedagogice, susţinerea portofoliului pentru evaluare în faţa cadrului didactic universitar, sub conducerea căruia şi-a desfăşurat studentul practicant activitatea.

3./ PORTOFOLIU DE PRACTICĂ PEDAGOGICĂ

Activitatea de practică pedagogică se finalizează cu un colocviu, iar pe parcursul activităţii didactice se pregăteşte de către fiecare student un portofoliu didactic, un pachet de documente, necesare pentru activităţile de predare, proiectare didactică, materiale şi studii în vederea susţinerii calitative a lecţiilor de educaţie plastică. Acest dosar are menirea să reflecte sintetic nivelul şi calitatea competenţelor dobândite de studenţi prin parcurgerea programului de formare psihopedagogică. Prin acest portofoliu didactic şi prin monitorizarea activităţii practice al studentului, se va evalua nivelul abilităţilor intelectuale didactice şi nivelul abilităţilor practice de aplicare.

Etapele sunt:

a. Elaborarea portofoliului, dosarului de practică pedagogică în paralel cu activităţile didactice în unităţile de aplicaţie;

b. Prezentarea şi susţinerea dosarului într-un colocviu la sfârşit de semestru;

c. Evaluarea şi autoevaluarea activităţilor de practică pedagogică a studenţilor practicanţi.

Conţinutul portofoliului didactic:

1. Poza studentului în timpul activităţilor de practică;
2. **Planificarea calendaristică** (realizată de student);

3. **Proiectul unităţii de învăţare**;
4. **Proiecte de lecţii** pentru fiecare oră susţinută;
5. Extras din **Programa Şcolară**, corespunzător clasei şi specificului disciplinei;
6. **Fişe de asistenţă** cu observaţii/consemnări de la orele asistate;
7. **Material didactic**, planşe didactice, imagini folosite la predare;
8. Informaţii sistematizate despre **3 teme/probleme plastice** extrase din Programa de Educaţie plastică şi cărţi de specialitate;
9. **Schiţe**, **desene realizate de elevi** (fotografiate, format electronic CD, la alegere filmarea orelor predate);
10. **Analiza unui desen realizat de elev** (cu desenul anexat);
11. **Un studiu de caz** (despre un elev sau o clasă);
12. **Fişa psihopedagogică** a unui elev;
13. **Analiza unei lucrări proprii** a studentului (cu reproducere anexată);
14. **Propunere de Proiect educaţional**;
15. **Chestionar pentru elevi** (cu întrebări strict legate de cultura plastică);
16. **Aprecieri critice/constructive asupra Programei de Educaţie plastică şi a manualelor** (o secvenţă la alegere).
17. **Opinia studentului despre practica pedagogică**;
18. **Fişa de autoevaluare** a studentului.

3.1./ Repere pentru pregătirea portofoliului de practică pedagogică

a. *Selectarea materialelor didactice pentru predare*:
- resurse materiale necesare pentru desfăşurarea activităţilor de predare-învăţare-evaluare, materiale pentru demonstraţii;
- planşe didactice, albume de artă, cataloage, xerox, imagini, filme, obiecte, etc.

b. *Informaţii sistematizate despre trei teme plastice*
- tema plastică se alege din programa şcolară (de preferat informaţii despre tema care urmează să fie predată la clasă);
- descrierea temelor plastice va fi ilustrată cu imagini care pot fi folosite ca material didactic;
- pentru informaţiile despre temele plastice se propune referinţe bibliografice.

c. *Studiu de caz*

- alegerea şi observarea unui elev sau a unei clase de elevi şi consemnarea informaţiilor în scris;
- procurarea informaţiilor despre cazul ales prin metode de culegere a datelor: observare, anchetă, arhivare;
- sistematizarea materialului, prin diverse metode, de ex. statistice;
- dezbatere asupra informaţiei culese în cadrul consultaţiilor de practică pedagogică;
- stabilirea concluziilor şi valorificarea proprie într-un raport despre studiu.
- acest raport despre studiu de caz va fi inclus în "*Portofoliul de Practicã pedagogicã*" la finalul practicii.

4./ TEME PLASTICE PENTRU EXERCIŢII DE PRACTICĂ PEDAGOGICĂ

Informaţiile sistematizate despre trei **teme plastice**, alese de student, pot fi selectate din conţinuturi pe ani de studiu, incluse în Programa Şcolarã, din manuale de Educaţie plastică, din cărţi de specialitate sau din cercetările proprii de la atelierul de creaţie.

Învăţământ gimnazial:

Teme plastice pentru exerciţii de practică pedagogică **Nivel I**, licenţă:

Clasa a V-a (11 – 12 ani):

- Culoarea – element de limbaj plastic
- Pata de culoare – element de limbaj plastic
- Tratare picturală şi tratare decorativă
- Punctul şi linia – elemente de limbaj plastic
- Structuri naturale – structuri plastice
- Contrastele cromatice (contrastul în sine, contrastul de calitate, contrastul cald - rece)

Clasa a VI-a (12 – 13 ani):

- Efectul pictural al suprafeţei prin suprapunere grafică
- Dominanta de culoare – game cromatice
- Forme naturale şi forme plastice plane şi spaţiale
- Ritmul
- Centrul de interes al compoziţiei plastice

Clasa a VII-a (13 – 14 ani):
- Compoziţia
- Natura statică
- Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeţei şi a volumului
- Design-ul de produs (obiecte, vestimentaţie) şi design-ul ambiental (interior, exterior)

Clasa a VIII-a (14 – 15 ani):
- Portretul. Proporţiile corpului uman.
- Principalele curente ale artelor plastice din sec. XX

Clasa a IX-a (15 – 16 ani):
- Analiza imaginii. Morfologia şi sintaxa imaginii.
- Spaţiul – reprezentarea spaţiului
- Materiale, tehnici şi maniere de lucru în artele plastice
- Designul publicitar.

Învăţământ liceal

(învăţământ teoretic, tehnologic şi vocaţional):

Teme plastice pentru exerciţii de practică pedagogică **Nivel II**, master:

Clasa a X-a (16 – 17 ani):
- Acorduri şi contraste valorice şi cromatice
- Raportul concav-convex, plin-gol
- Sculptura de exterior şi de interior
- Mijloace de expresie în sculpturã; Analiza imaginii;
- Materiale şi tehnici de lucru.

Clasa a XI-a (17 – 18 ani):
- Artele textile (tapiserie, ţesãturi, imprimeuri, etc.)
- Artele focului (ceramica, sticla)
- Artele cinetice, artele spectacolului (teatru, film, animaţie, dans),
- Tv, computer.
- Decorul, costumul în viaţa realã şi în artele spectacolului.

5./ PROIECTUL DIDACTIC ŞI PLANIFICAREA DOCUMENTELOR ŞCOLARE

Pentru studentul practicant, programa şcolară este principalul ghid în proiectarea şi desfăşurarea activităţilor didactice, având valoare operaţională şi instrumentală.

Programa şcolară include următoarele informaţii:

- Sublinierea importanţei disciplinei de educaţie plastică şi a valorii ei instructiv-educative;
- Competenţele specifice şi obiectivele de realizat la disciplina în cauză, obiectivele cadru şi obiectivele de referinţă;
- Natura şi volumul cunoştinţelor şi abilităţilor ce trebuie predate şi însuşite de către elevi, concretizate în enumerarea temelor şi a subtemelor;
- Conţinuturi ale învăţării;
- Exemple de activităţi de învăţare;
- Timpul afectat pentru fiecare capitol, subcapitol, lecţie;
- Indicaţiile metodologice privind predarea şi evaluarea;
- Standardele curriculare de performanţă;
- Temele suplimentare;
- Indicaţiile bibliografice etc.

Obiective generale pentru educaţia plastică gimnazială conform Programei Şcolare

1. Lărgirea sferei de cunoaştere prin cea oferită de domeniul artelor plastice;
2. Dezvoltarea atitudinii pozitive şi dezvoltarea unor capacităţi creative în raport cu activităţile artistice şi estetice;
3. Formarea gândirii plastice, împletirea viziunii imaginative cu gândirea logică;
4. Educarea gustului estetic şi a sensibilităţii artistice;
5. Însuşirea unui vocabular specific în vederea formării şi dezvoltării capacităţii de comunicare prin lucrări plastice;

6. Dezvoltarea capacităţii de exprimare artistice plastice cu ajutorul elementelor de limbaj specific domeniului artistic;
7. Asigurarea unui nivel de cunoaştere a limbajului specific artei, care să permită enunţarea unor judecăţi de valoare faţă de opera de artă sau kitsch;
8. Formarea capacităţii de reprezentare spaţială (perspectiva şi desenul proiectiv – corelat cu geometria în spaţiu);
9. Înţelegerea fenomenului artistic în contextul istoric;
10. Capacitatea de a aplica cunoştinţele artistice în mod creativ în orice domeniu al activităţii sociale.

Obiectivele cadru sunt obiective cu un grad ridicat de generalitate şi complexitate. Ele se referă la formarea unor capacităţi şi atitudini specifice disciplinei şi sunt urmărite de-a lungul mai multor ani de studiu. Obiective cadru de Educaţie plastică, după *Programa Şcolară, aria curriculară arte*, sunt următoarele:

Obiective cadru pentru clasele gimnaziale învăţământ normal

1.	Dezvoltarea capacităţii de exprimare plastică utilizând materiale, instrumente şi tehnici variate
2.	Dezvoltarea sensibilităţii, a imaginaţiei şi a creativităţii artistice
3.	Cunoaşterea şi utilizarea elementelor de limbaj plastic
4.	Dezvoltarea capacităţii de receptare a mesajului vizual-artistic

Obiective pentru învăţământul vocaţional de artă cu profil: arte plastice şi decorative

1.	Studiul elementelor plastice – limbajul vizual
2.	Studiul naturii şi al structurilor şi relaţia acestora cu construcţia plastică
3.	Compoziţia: subordonarea elementelor şi construcţiei plastice, scopului propus

Obiectivele de referinţă specifică rezultatele aşteptate ale învăţării şi urmăresc progresia în achiziţia de competenţe şi cunoştinţe ale elevului de la un an de studiu la altul. Se ating cu ajutorul conţinuturilor.

Exemplu *din Programa şcolară*:

Obiective de referinţă pentru clasa a IX-a

1. Obiective cadru	*Dezvoltarea capacităţii de exprimare plastică utilizând materiale, instrumente şi tehnici variate*
Obiective de referinţă cls. a IX-a	1.1. Realizarea proiectelor de articole vestimentare şi de design ambiental 1.2. Valorificarea diferitelor tehnici grafice în compoziţii

2. Obiective cadru	*Dezvoltarea sensibilităţii, a imaginaţiei şi a creativităţii artistice*
Obiective de referinţă cls. a IX-a	2.1. Asocierea în compoziţii diferite efecte cromatice cu sentimentele proprii
3. Obiective cadru	*Cunoaşterea şi utilizarea elementelor de limbaj plastic*
Obiective de referinţă cls. a IX-a	3.1. Aplicarea legilor compoziţiei în lucrările proprii 3.2. Distingerea componentelor unei lucrări de grafică şi relaţiile dintre ele
4. Obiective cadru	*Dezvoltarea capacităţii de receptare a mesajului vizual-artistic*
Obiective de referinţă cls. a IX-a	4.1. Comentarea raportului ansamblu-detaliu în opera de artă şi în fotografia artistică 4.2. Recunoaşterea diferitelor modalităţi de reprezentare a spaţiului în pictură

Conţinuturile sunt mijloace informaţionale prin care se urmăreşte atingerea obiectivelor cadru şi de referinţă propuse. Unităţile de conţinut după *Programa Şcolară*, sunt organizate fie tematic, fie în conformitate cu domeniul artelor vizuale. Planificarea orelor de educaţie plastică se bazează pe **detalieri de conţinut.**

Unităţi de conţinut pentru Educaţie plastică, învăţământ normal

Unităţi de conţinut pentru disciplina *Educaţie plastică* (*din Programa şcolară*) cls. a IX-a Şcoală normală	1. Analiza imaginii bidimensionale – grafică, pictură, fotografie
	2. Morfologia şi sintaxa imaginii – analiza elementelor componente
	3. Reprezentarea spaţiului în funcţie de concepţia autorului despre relaţia Om - Univers
	4. Materiale, tehnici şi maniere de lucru
	5. Trăsături ale epocilor istorice reflectate în arta plastică (Antichitate, Evul Mediu, Renaştere)
	6. Design publicitar

Unităţi de conţinut pentru disciplina *Educaţie plastică* (*din Programa şcolară*) cls. a X-a Şcoală	*Receptarea mesajului artistic din universul vizual*
	1. Universul vizual. Ambianţă şi ambient.
	2. Ambientul artistic. Artele decorative.
	3. Artele textile. Tapiserie. Broderie. Imprimeu.
	4. Artele focului şi arta lemnului. Ceramică.
	5. Artele cinetice. Mişcarea în artă. Ritmul, agent al mişcării. Timpul şi spaţiul în artele mişcării. Spectacolul de teatru. Spectacolul de film. Arta video (tv, computer).

normală	6. Decorul şi costumul.
	7. Cronici şi opinii critice publicate. Cronică de teatru, de film, de expoziţie.
	Folosirea unor mijloace artistice pentru exprimarea sensibilităţii estetice
	8. Exerciţii de design. Schiţe şi proiecte.
	9. Schiţe şi proiecte de scenografie.
	10. Mijloace şi tehnici de argumentare.

Unităţi de conţinut pentru învăţământul liceal de artă cu profil: arte plastice şi decorative

Unităţi de conţinut pentru disciplina *Studiul formelor şi desenul* (*din Programa şcolară*) cls. a IX-a Şcoală vocaţională	1. Despre realitate, imagine plastică şi spaţiu. Punctul, linia.
	2. Valoarea şi pata
	3. Valoarea, mijloc de sugerare a volumului
	4. Linia, pata şi relaţiile între ele. Ritmuri.
	5. Organizarea unei suprafeţe prin valoare în echilibru static.
	6. Obţinerea volumului prin expresivitatea liniei. Tema de observare analitică-constructivă a naturii.
	7. Construcţia unor forme complexe. Articularea formelor prin linii expresive.
	8. Valoraţia, mijloc de expresie a volumului. Construcţia. Relaţia plan-valoare (lumina, umbra). Despre pasaj.
	9. Relaţia plan-valoare (lumina, umbra). Despre pasaj.Temă de verificare.
	10. Crochiuri. Studii după elemente de peisaj. Compoziţii figurative cu temă dată.

Unităţi de conţinut pentru disciplina *Studiul formelor şi desenul* (*din Programa şcolară*) cls. a X-a Şcoală vocaţională	1. Lecţie introductivă cu caracter recapitulativ. Elemente plastice. Fragmente ale figurii umane.
	2. Structuri naturale. Articulări de forme.
	3. Studiul arhitecturii formelor naturale (Noţiuni despre construcţia corpului uman).
	4. Compoziţia cu echilibru dinamic. Lucrare de valorificare a crochiurilor.
	5. Construcţia pe baza observaţiei formelor morfologice ale corpului omenesc. Cap antic ronde-bosse.
	6. Articulări de forme anatomice (expresia liniei).
	7. Studiu, construcţie şi valoraţie după cap antic – gips. Expresivitatea liniei şi valorii.
	8. Crochiuri după corpul omenesc în echilibru

	static, compoziţia cu elemente studiate.
	9. Construcţia şi valoarea (după cap model viu).
	10. Tema de verificare a cunoştinţelor. Mijloace de expresie liniare şi coloristice.

Unităţi de conţinut pentru disciplina *Studiul formelor şi desenul* (*din Programa şcolară*) cls. a XI-a Şcoală vocaţională	1. Studiu de construcţie a capului folosind linia modulată cu expresie a volumului.
	2. Studiu, structuri artificiale. Studiu de draperie (monocrom).
	3. Linia, mijloc de expresie grafică, în studiul mâinii (mulaj gips).
	4. Linia şi pata, mijloc de expresie plastică în studiul figurii umane. Studiu după figură întreagă îmbrăcată.
	5. Linia modulată şi pata ca mijloc plastic în realizarea unui studiu de compoziţie.
	6. Linia şi valoarea mijloacelor plastice în studiul construcţiei corpului uman. Model viu şezând.
	7. Valoarea şi pata ca mijloace plastice în studiul unui cap de expresie (se recomandă sclavul lui Michelangelo).
	8. Valoarea şi pata ca mijloace plastice în realizarea unui studiu de portret (cap model viu).
	9. Toate elementele de limbaj plastic vor constitui mijloacele de realizare a unui studiu de natură statică (inclusiv un detaliu anatomic, gips).
	10. Tema de verificare a cunoştinţelor. Studiu după natură (figură umană).

Unităţi de conţinut pentru disciplina *Studiul formelor şi desenul* (*din Programa şcolară*) cls. a XII-a Şcoală vocaţională	1. Linie şi valoare în realizarea unui studiu de cap antic (ronde-bosse, se recomandă Agrippa).
	2. Linia expresivă – mijloc de realizare a studiului de portret.
	3. Valoarea (pata), mijloace plastice în realizarea studiului de portret seminud cu mâini.
	4. Linia expresivă şi valoarea vor sta la baza studiului după cap de expresie.
	5. Linia de construcţie, linia expresivă şi valoarea mijloacelor de realizare a studiului corpului uman (seminude, cu mâini, 2 personaje îmbrăcate etc.).
	6. Studiul corpului uman în picioare sau nud.
	7. Temă recapitulativă: studierea unui cap antic (ronde-bosse) se recomandă Augustus Hermes.
	8. Studiul corpului uman şezut.

	9. Figura dreaptă.
	10. Studiu după corpul uman (nud) în mişcare şi schiţe de compoziţie.

Activitatea de învăţare propun modalităţi de organizare a activităţii în clasă. Activitatea de învăţare se construieşte prin corelarea obiectivului de referinţă cu competenţele specifice conţinuturilor – tema activităţii. Programa şcolară oferă cel puţin un exemplu de activitate pentru fiecare obiectiv de referinţă în parte.

Activităţi de învăţare pentru Educaţie plastică învăţământ normal

Activităţi de învăţare (*selecţii din Programa școlară*) cls. a IX-a	Exerciţii de analiză a unei compoziţii plastice închise şi deschise, pe bază de imagini
	Recunoaşterea pe imagini a tehnicilor grafice
	Compoziţii grafice în diferite tehnici
	Elaborarea unor compoziţii folosind o cromatică personală, exprimând diferite sentimente
	Proiectarea de ansambluri ambient-vestimentaţie adecvate unor perioade istorice sau unor situaţii
	Realizarea unor lucrări de grafică publicitară pentru diferite produse
	Comentariu realizat pe opera de artă aparţinând unor stiluri diferite, etc.

Competenţele generale se definesc pe obiect de studiu şi se formează pe durata învăţământului liceal. Ele au un grad ridicat de generalitate şi complexitate şi au rolul de a orienta demersul didactic către achiziţiile finale ale elevului. Competenţe generale în cadrul educaţiei plastice sunt următoarele:

Competenţe generale pentru clasele liceale învăţământ normal

1.	Receptarea într-o manieră personală a mesajului artistic din universul vizual
2.	Folosirea unor mijloace artistice pentru exprimarea sensibilităţii estetice

Competenţele specifice se definesc pe obiect de studiu şi se formează pe parcursul unui an şcolar. Ele sunt derivate din competenţele generale, fiind etape în dobândirea acestora. Competenţelor specifice li se asociază prin programă unităţi de conţinut.

Exemple (*din Programa şcolară*):

1. Competenţa generală	*Receptarea într-o manieră personală a mesajului artistic din universul vizual*
Competenţa	1.1. Evidenţierea elementelor de limbaj plastic

specifică cls. a X-a	şi a relaţiilor dintre ele în scopul interpretării imaginilor artistice tridimensionale – sculptura şi arhitectura; *Conţinut*: *morfologia şi sintaxa imaginii tridimensionale* 1.2. Analiza modului în care sunt reprezentate timpul şi spaţiul în imaginea tridimensională *Conţinut*: *acorduri şi contraste valorice şi cromatice* *Raportul concav-convex, plin-gol* 1.3. Identificarea unor materiale şi tehnici, a funcţiei lor expresive şi a relaţiei dintre imaginea tridimensională şi ambient; *Conţinut*: *Structuri artistice clasice sau romantice, statice sau dinamice* *Mijloace de expresie în sculptură, arhitectură; materiale şi tehnici* *Sculptura de exterior şi de interior* *Arhitectura integrată în mediul natural urban sau în peisajul artificial* 1.4. Analiza plastică, prin prisma unei interpretări proprii, a unui monument din patrimoniul artistic local; *Conţinut*: *Tehnici de analiză pentru imagini tridimensionale (monument statuar sau arhitectural, o sculptură de interior, o statuie de exterior, stradă sau parc, o biserică şi o primărie)*
2. Competenţa generală	*Folosirea unor mijloace artistice pentru exprimarea sensibilităţii estetice*
Competenţa specifică cls. a X-a	2.1. Realizarea unor crochiuri care evidenţiază calităţile artistice ale unor lucrări tridimensionale *Conţinut*: *compoziţie, formă, culoare, tehnică şi factură* 2.2. Realizarea unor schiţe ale unor lucrări tridimensionale imaginate *Conţinut*: *structuri compoziţionale pe baza planului şi a elevaţiei*

Sugestiile metodologice cuprind recomandări generale privind metodologia de aplicare a programei şcolare, sprijină realizarea demersului didactic:

- selectarea celor mai adecvate activităţi de învăţare;

- sugestii referitoare la resurse metodologice;
- sugestii referitoare la resursele materiale;
- sugestii referitoare la strategiile de evaluare.

Standardele curriculare de performanţă reprezintă un sistem de referinţă comun şi echivalent, pentru toţi elevii, vizând sfârşitul unei trepte de şcolarizare. Standardele curriculare de performanţă sunt ***criterii de evaluare*** a calităţii procesului de învăţământ. În mod concret, standardele constituie specificări de performanţă, vizând cunoştinţele, competenţele şi comportamentele dobândite de elevi prin studiul disciplinei. Standardele permit evidenţierea progresului realizat de elevi de la o treaptă de şcolarizare la alta. Ele reprezintă baza de plecare pentru elaborarea descriptorilor de performanţă, respectiv a criteriilor de notare.

6/ STRATEGIA EVALUĂRII ACTIVITĂŢILOR DE PRACTICĂ PEDAGOGICĂ

Încă din faza conceperii proiectului de practică pedagogică, studentul trebuie să cunoască şi să se relaţioneze la un standard de expectanţe valorice şi criterii de reuşită.

Elementul central de referinţă pentru aprecierea reuşitei rămâne **demersul acţional** propriu-zis al orelor susţinute, alături de **proiectul** adiacent al **unităţii de învăţare**.

Cum se obţine nota finală a studentului pentru activităţile de practică pedagogică? Rezultatele lui sunt apreciate si evaluate de către coordonatorul de practică în colaborare cu profesorul mentor.

Profesorul mentor completează fişele de consemnări cu activităţile studentului practicant, precum şi fişa de evaluare a prestaţiilor studentului şi raportul final (partea care se referă la colaborarea studentului cu mentorul), oferind informaţii corecte şi suficiente pentru coordonatorul de practică, cadru didactic universitar, să aprecieze munca studentului în vederea stabilirii calificativului final.

Coordonatorul de practică completează rubricile din raportul final, referitoare la evaluarea portofoliului de practică şi stabileşte nota finală, ţinând cont de nota propusă de mentor conform standardelor din fişa de evaluare.

Grila de evaluare finală a studentului la practica pedagogică se va completa de către coordonatorul de practică pedagogică din universitate, analizând toate cele 6 tipuri de competenţe generale din grilă.

Aplicând grila de evaluare, acordarea notei la practică pedagogică/ convertirea punctajelor în note se va realiza în felul următor:

Nota 10	36 puncte
Nota 9	32 puncte
Nota 8	28 puncte
Nota 7	25 puncte

Studentul practicant trebuie să acumuleze cel puţin 25 de puncte pentru obţinerea notei 7, notă minimă de promovare la această disciplină. Dacă punctajul final este sub 25, activităţile de practică la care studentul a obţinut punctaj minim, se vor reface. Această activitate de recuperare pentru perioada practicii unu din semestrul 5, anul trei de studiu, se va realiza pe durata activităţilor de practică doi, în semestrul 6, iar dacă studentul rămâne restant la a doua practică pedagogică, activităţile cu punctajul insuficient se vor reface în perioada premergătoare sesiunii de examene.

Evaluarea rezultatelor obţinute de student se realizează astfel (*sugestii*):

Lecţia de probă – 10% din notă
Lecţia finală – 40 %
Materiale didactice realizate de student – 10 %
Întocmirea portofoliului de practică pedagogică – 40 %

6.1/ Criteriile de evaluare ale activităţii studentului la practică pedagogică

Repere de evaluare
după C. Cucoş "*Pedagogie*", Editura Polirom, Iaşi, 2002

I. PROIECTAREA UNITĂŢII DE ÎNVĂŢARE

1. Calitatea proiectului unităţii de învăţare:
   - documentarea ştiinţifică şi metodică;
   - identificarea şi explicarea corectă ale obiectivelor lecţiei;
   - creativitatea în structura unităţii de învăţare;

II. REALIZAREA UNITĂŢII DE ÎNVĂŢARE

2. Pregătirea condiţiilor necesare desfăşurării lecţiei:
   - asigurarea mijloacelor necesare educaţiei plastice;
   - existenţa unor condiţii igienice corespunzătoare;
   - organizarea colectivului de elevi;
3. Valenţe educative, formative:
   - contribuţia lecţiei la dezvoltarea gândirii;
   - contribuţia lecţiei la dezvoltarea imaginaţiei;
   - contribuţia lecţiei la dezvoltarea autonomiei elevilor;
4. Conţinutul ştiinţific:

- conceptele şi noţiunile corespunzătoare care fundamentează conţinutul unităţii de învăţare;
- corectitudinea informaţiilor prezentate;

5. Corelaţii inter- şi intradisciplinare:
   - valorificarea cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor prealabile implicate în parcurgerea noului conţinut;
   - corelaţii cu date şi fapte cunoscute de la alte discipline de învăţământ, din experienţa de viaţă a elevilor;
   - integrarea unor informaţii nespecifice în câmpul informal;
6. Caracter practic-aplicativ:
   - aplicarea cunoştinţelor dobândite;
   - posibilitatea aplicării cunoştinţelor şi priceperilor asimilate în alte lecţii;
7. Alegerea şi folosirea metodelor de predare-învăţare:
   - utilizarea unor metode active, centrate pe elev;
   - gradul de realizare a diferenţierii şi individualizării demersului didactic;
8. Îmbinarea diferitelor forme de activitate:
   - forme variate de activitate: frontală, individuală, pe grupe de joc didactic;
   - gradul de implicare directă a fiecărui elev;
9. Integrarea materialelor didactice:
   - confecţionarea şi utilizarea unor materiale didactice necesare în lecţie, pentru activitatea demonstrativă;
   - estetica, funcţionalitatea şi calitatea materialului didactic;
10. Crearea motivaţiei. Activizarea elevilor:
    - modul de realizare a captării atenţiei elevilor;
    - prezentarea, pe înţelesul elevilor, a obiectivelor urmărite;
    - repartizarea echilibrată a sarcinilor pentru fiecare elev;
11. Densitatea lecţiei. Dozarea judicioasă a timpului:
    - dozarea corespunzătoare a timpului afectat fiecărei etape a lecţiei, în funcţie de obiectivele propuse;
    - încadrarea în timp a lecţiei;
12. Evaluarea formativă:
    - evaluarea tuturor obiectivelor operaţionale ale lecţiei;
    - preocupări legate de notarea elevilor;

III. COMPORTAMENTUL STUDENTULUI PRACTICANT:

13. Organizarea, îndrumarea, conducerea şi controlarea activităţii;
    - crearea unei situaţii adecvate;
    - măsura în care studentul reuşeşte să urmărească activitatea întregii clase;
    - formularea clară a sarcinilor de lucru;
    - adaptarea comportamentului la reacţiile clasei;
    - realizarea dialogului cu elevii;
14. Conduita în relaţiile cu elevii. Limbajul. Ţinuta:
    - comportament relaţional;

- adaptarea conduitei, limbajului şi ţinutei la nivelul clasei;
- perseverenţa în realizarea obiectivelor;
- capacitatea stăpânirii de sine;
- elemente de tact pedagogic;

IV. AUTOEVALUARE

15. Receptivitatea, autoanaliza şi spiritul critic:
- sesizarea, în autoanaliza lecţiei, a gradului de urmărire a performanţelor dorite;
- determinarea aspectelor mai puţin realizate în lecţie, a cauzelor acestora şi conturarea unor alternative didactice care să elimine nerealizările;
- receptivitatea la observaţiile evaluatorului;
- autoevaluarea corectă a nivelului de realizare a lecţiei.

V. OBSERVAŢII
- indicatori specifici, ce nu au fost cuprinşi în fişă;
- aspecte deosebite privind contextul psihopedagogic al lecţiei;
- sugestii şi recomandări;

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. AILINCĂI, Cornel, 1982, "*Întroducere în gramatica limbajului vizual*", Editura Dacia, Cluj-Napoca
2. ...."*Album Metodic de creaţie artistică plastică*", Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti
3. BARTA, A., 2004, "*Îndrumar metodic pentru practică pedagogică*", Editura Fundaţiei Universităţii Dunărea de Jos, Galaţi
4. CERGHIT, I., NEACŞU, I., NEGREŢ, I., PÂNIŞOARĂ, O., 2001, "*Prelegeri pedagogice*", Editura Polirom, Iaşi
5. CIASCAI, L., SECARĂ, R.E., 2001, "*Ghid de practică pedagogică. Un model pentru portofoliul studentului*", Editura Universităţii din Oradea, Oradea
6. CRISTEA, C. Gabriela, 2003, "*Managementul lecţiei*", Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti
7. CUCOŞ, Constantin, 2002, "*Pedagogie*", Editura Polirom, Bucureşti
8. CUILLENBUR J.J., SCHULTEN O., NOOMEN G.W., 2004, "*Ştiinţa comunicării*", Editura Humanitas, Bucureşti
9. DASCĂLU, Aurel, 1997, *"Educaţia plastică în ciclul primar",* Editura Polirom, Iaşi

10. DRAGU, A., coord. 2006, “*Ghid metodologic pentru activitatea de practică pedagogică*”, Editura Ex Ponto, Constanţa
11. DUMITRESCU, Zamfir, 1984, “*Structuri geometrice, structuri plastice*”, Editura Meridiane, Bucureşti
12. ELSEN, A., 1982, “*Temele artei*” vol. I-II, Editura Meridiane, Bucureşti
13. EZECHIL, L., 1999, “*Vademecum în practica pedagogică*”, Editura Universităţii din Piteşti, Piteşti
14. EZECHIL, L., NEACŞU, M., 2007, “*Vademecum în educaţia europeană. Ghid de practică pedagogică*”, Editura Paralela 45, Piteşti
15. GOLU, I., GĂVĂNESCU, M., 2001, “*Caiet de practică pedagogică*”, Editura Studii Europene, Bucureşti
16. HÃULICÃ, Dan, 1984, “*Nostalgia sintezei*”, Editura Eminescu, Bucureşti
17. IONESCU, Miron, RADU, Ioan “*Didactica modernã*”, 2004, Editura Dacia, Cluj-Napoca
18. ITTEN, J., 1967, “*Art de la couleur*”, Paris
19. ITTEN, J., 1973, “*Le dessin et la forme*”, Paris
20. JINGA I., NEGRET I., 1994, “*Învãţarea eficientã*”, Editura Editis, Bucureşti
21. JINGA, I., 2000, “*Manual de pedagogie*”, Editura All Educaţional S.A., Timişoara
22. JOLY, Martine, 1998, “*Întroducere în analiza imaginii*”, Editura All Educational S. A., Bucureşti
23. KHNOBLER, N., 1984, “*Dialogul vizual*” vol. I-II, Editura Meridiane, Bucureşti
24. LISIEVICI, Petru, 2002, “*Evaluarea în învãţãmânt*”, Editura Aramis, Bucureşti
25. NEGRET-DOBRIDOR I., PÃNIŞOARA I.O., 2005, “*Ştiinţa învãţãrii – de la teorie la practicã*”, Editura Polirom, Bucureşti
26. PASSERON, René, 1982, “*Opera picturalã şi funcţiile aparenţei*”, Editura Meridiane, Bucureşti
27. PĂUN, E., POTOLEA, D., 2002, “*Pedagogie. Fundamentări teoretice şi demersuri aplicative*”, Editura Polirom, Iaşi
28. PLEŞU, Andrei, 1974, “*Cãlãtorie în lumea formelor*”, Editura Meridiane, Bucureşti
29. PLEŞA, Adriana, RUS, A., IACOVIŢĂ, F., CONŢ, I., 2000, “*Ghidul profesorului de educaţie tehnologică*”, Cluj-Napoca
30. SAINT-MARTIN, Fernande, 1987, “*Sémiologie du Langage Visuel*”, Press de l’Université du Québec
31. SECRIERU, M., 2002, “*Portofoliu de practică pedagogică*”, Editura Universităţii “Al. I. Cuza”, Iaşi
32. ŞUŞALÃ, N. Ion, 1982, “*Culoarea cea de toate zilele*”, Editura Albatros, Bucureşti

SURSE WEB

33. www.edu.ro
34. www.europedu.org (Sorbonne-Bologna process, French M.E.)
35. www.eaie.nl (European Association for International Education)
36. www.europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/basic-pdf.Implementarea programului de lucru "Educatie&formare profesionala2010"
37. www.europa.eu.int/scadplus/glossary/index_en.html

Practica pedagogică este un component foarte important al programului de formare psihopedagogică în vederea certificării competenţelor pentru profesia didactică.

Ghidul de faţă, ca o resursă de informare şi un instrument de orientare a activităţii de formare a studenţilor practicanţi, evidenţiază principalele aspecte care intră în sfera de preocupări a practicii pedagogice, din perspectiva educaţiei vizuale, esenţa acesteia, principalele activităţi pe care le presupune şi problematica specifică: tematica şi etape procedurale ale activităţii de practică pedagogică, proiectarea didactică şi planificarea documentelor şcolare, activităţile de observare şi analiza orelor asistate, evaluarea performanţelor studenţilor şi repere pentru pregătirea portofoliului de practică pedagogică.





ISBN: 978-973-595-930-2